

1. Obyvatelstvo, rodiny a domácnosti

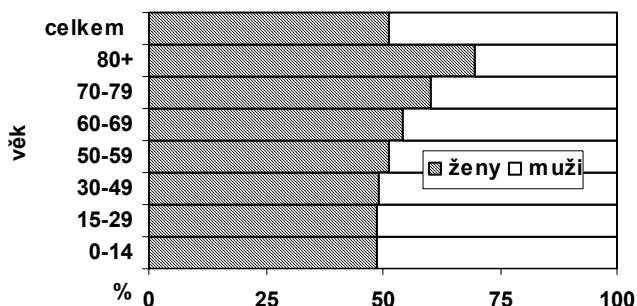
a. Obyvatelstvo

Demografická statistika se svojí dlouholetou tradicí je hlavním pilířem genderové statistiky, která ji v bohaté míře využívá. Sleduje údaje o obyvatelstvu z hlediska všech závažných momentů lidského života: zajímá se o počet obyvatel a jeho skladbu, o počet narozených a zemřelých, počet sňatků a rozvodů i o základní míry demografických procesů, jako jsou porodnost, úmrtnost, sňatečnost a rozvodovost. A to vše pochopitelně především v třídění podle pohlaví. Lze tedy hodnotit poměrně komplexně demografický vývoj, jeho základní tendence a případné změny i z hlediska genderové problematiky. K dispozici jsou dlouhé časové řady demografických dat a vydáno bylo množství publikací a analýz. Této problematice je věnována i značná pozornost tisku a ostatních masmédií. Demografický vývoj v posledních letech lze charakterizovat několika hlavními tendencemi, které velice silně ovlivňují i genderovou problematiku:

Prodlužuje se délka života, ženy se přitom dožívají déle než muži

Složení obyvatelstva z hlediska celkového zastoupení žen a mužů je stabilní: ženy v populaci mírně převažují. V roce 2005 bylo k 31.12. z celkového počtu obyvatel 10 251 079 žen 51,2 %. (v letech 2000 – 2004 to vždy bylo 51,3 %). Odlišné je však zastoupení žen a mužů ve věkových skupinách. Až do třiceti let věku v populaci mírně převažují muži. Od třiceti do 49 let je poměr téměř vyrovnaný a od padesáti roků začíná převaha žen, která se s přibývajícím věkem zvyšuje, ve věkové skupině 70-79 let je poměr žen a mužů 60,4 : 39,6 % a mezi ještě staršími to je 69,6 : 30,4 %.

**Graf 1: Věkové skupiny obyvatelstva ČR v r. 2005
(struktura podle pohlaví)**

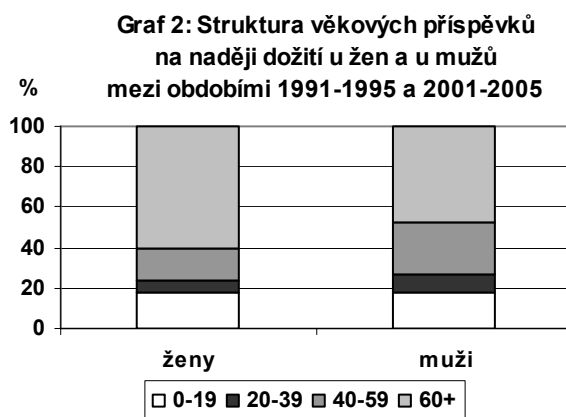

Příčinou těchto změn je především skutečnost, že ženy se dožívají vyššího věku než muži. Střední délka života, tj. naděje dožití při narození, byla v roce 2005 pro ženy 79,1 roků a pro muže 72,9 roků. Znamená to, že ženy se v průměru dožívají o 6,2 roku déle než muži. V posledních deseti letech, od roku 1995, byla zjištěna příznivá dynamika ve vývoji naděje dožití, a to jak u žen, tak ještě ve větší míře u mužů. V tomto období se střední délka života u žen zvýšila o 2,4 roku a u mužů o 3,2 roku, což představuje rozdíl ve prospěch mužů téměř o rok.

O této dynamice svědčí analýza příspěvků jednotlivých věkových skupin na zvýšení naděje dožití¹. Nejvíce se na tomto zvýšení u žen i u mužů podílela věková kategorie 60 a více let. Tato věková kategorie přispěla k celkovému nárůstu naděje dožití žen i mužů v období 2001-2005 oproti období 1991-1995 v průměru 18-19 měsíci života. Přitom u žen byl podíl této věkové skupiny vyšší (zhruba 60%), než u mužů (48%). U mužů se kromě nejstarší věkové kategorie (nad 60 let) podílela na zvýšení naděje dožití se vyššího věku výrazně i věková skupina 40-59 let, která tvořila 25,9 % (u žen 15,4 %). Tato věková kategorie přispěla k nárůstu naděje dožití u mužů více jak 10 měsíci, u žen 4,5 měsíci života, tedy o 5,5 měsíců méně. Tyto rozdíly ve věkové kategorii 40-59 let jsou z hlediska genderového pohledu významné, protože věková kategorie 40-59 let patří u mužů tradičně ze zdravotního hlediska k výrazněji rizikovější než v případě žen. Uvedená tendence je proto z hlediska zdravotního stavu této věkové skupiny mužů příznivou zprávou. V mladších věkových

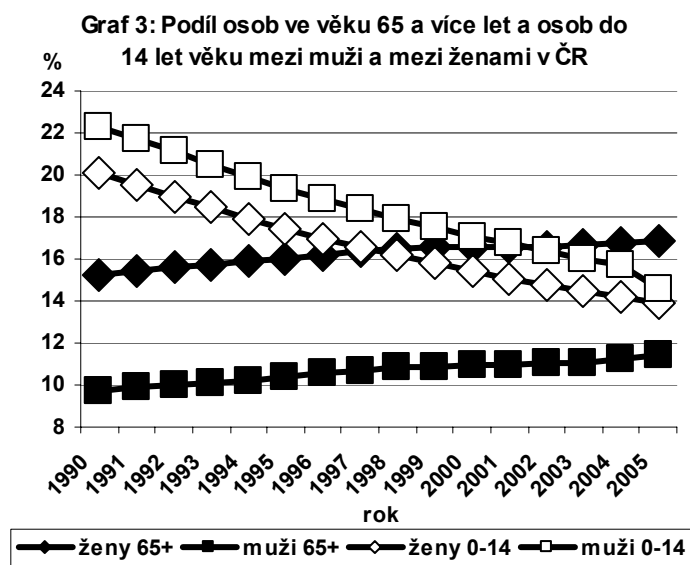
¹ Věkové příspěvky na naději dožití u žen a u mužů jsou počítány (zvlášť za ženy a za muže) z úmrtnostních tabulek za vybraná období. Příspěvky jednotlivých věkových skupin dávají dohromady rozdíl v nadějích dožití při narození mezi sledovanými obdobími.

skupinách již takové genderové rozdíly v podílu na zvýšení střední délky života nebyly. Tyto skupiny se podílely na růstu naděje dožití při porovnání obou sledovaných období jen malou měrou, a to v případě mužů i v případě žen. Nejmenší přínos pro prodloužení života byl v případě věkové skupiny 20-39 let: u žen se jednalo o necelé 2 měsíce, u mužů o 3,5 měsíců života.

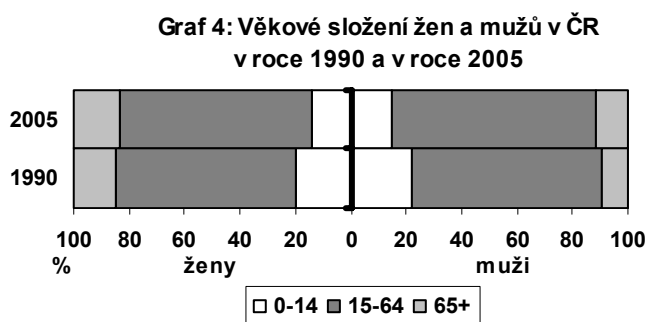

Populace stárne

Nepříznivou tendenci ve věkové skladbě české populace zaznamenali demografové již od devadesátých let minulého století. Každoročně se snižuje podíl nejmladších věkových skupin a postupně přibývá obyvatel v nejvyšších věkových skupinách. Týká se to žen i mužů.

Jestliže v roce 1990 bylo v populaci ČR ve věku do 14 let 20,1 % žen a 22,3 % mužů, v roce 2005 bylo v této nejmladší věkové skupině jenom 13,9 % žen a 14,6 % mužů. Ve věku 65 let a více bylo v roce 1990 15,3 % žen a 9,7 % mužů, v roce 2005 to bylo 16,9 % žen a 11,4 % mužů.

Tyto změny ve věkové skladbě obyvatelstva České republiky jsou navíc provázeny i úbytkem celkového počtu obyvatel. Za patnáct let, od roku 1990 do roku 2005, ubylo celkem 113 045 obyvatel, z toho 78 821 žen a 34 224 mužů. Tabulka porovnává úbytek nejmladších osob, ve věku do 14 let, kde index oproti roku 1990 představoval v roce 2005 pouze 68,4. Přírůstek nejstarších osob, ve věku 65 let a více, pak charakterizuje index na výši 111,8.

Tabulka 1: Děti a senioři v letech 1990 a 2005

Rok	Ženy	Muži	Celkem	Osoby ve věku do 14 let			Osoby ve věku 65+		
				ženy	muži	celkem	ženy	muži	celkem
1990	5 327 252	5 036 872	10 364 124	1 070 890	1 122 792	219 3682	812 449	490 002	1 302 451
2005	5 248 431	5 002 648	10 251 079	730 146	771 185	1 501 331	886 687	569 704	1 456 391
index 05/90	98,5	99,3	98,9	68,2	68,7	68,4	109,1	116,3	111,8

Vzdělání sehrálo v rovném postavení žen a mužů klíčovou roli. Mladá generace žen svým vzděláním dohnala a často předstihla muže

Jestli něco zásadně ovlivnilo postavení žen a mužů ve společnosti, byl to bezesporu vzrůst vzdělání, a to především vzdělání žen, které zde z minulosti měly oproti mužům co dohánět. Dnes je situace taková, že se ženy svým vzděláním mužům prakticky vyrovnaly a často je dokonce i předešly. Jde o dlouhodobý vývoj, který se názorně zrcadlí ve skladbě vzdělání věkových skupin mužů a žen. Pomineme-li nejmladší skupinu ve věku 15-24 let, kde musíme brát v úvahu, že jsou zahrnuti i ti, jejichž vzdělání ještě není dokončené, lze říci: čím mladší věková skupina, tím je úroveň vzdělání obou pohlaví nejen vyšší, ale též z genderového pohledu vyrovnanější. Jestliže ve věkové skupině 65 a více let mělo v roce 2005 maturitu nebo dokonce vysokou školu mezi ženami v tomto věku 22,5 % a mezi muži 37,5 %, ve věkové skupině 25-34 let mělo alespoň maturitu v souboru žen 58,9 % a v souboru mužů 47,1 %. Nejvyšší věková skupina je také jediná, kde jsou podíly žen, které mají maturitu nebo vysokou školu nižší než podíly mezi stejně starými muži. Tuto převahu však způsobilo především silné zastoupení žen v kategorii středoškolského vzdělání s maturitou, vysokoškolské vzdělání patří stále o něco více mužům, ovšem i zde ženy nejen dohánějí, ale ty nejmladší již také útočí na prvenství. Výmluvný je fakt, že pouze se základním vzděláním nebo bez vzdělání bylo ve věkové skupině 65+ mezi ženami 47,9 % a mezi muži 17,3 %, avšak ve věku 25-34 let mělo pouze základní nebo žádné vzdělání 6,6 % žen a 5,6 % mužů.

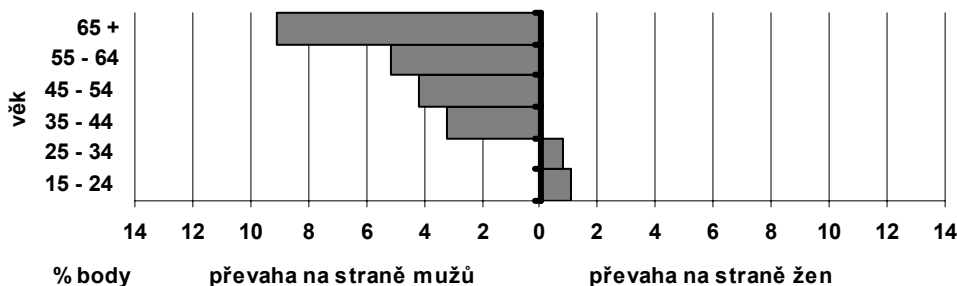
Především ve středoškolském vzdělání s maturitou ženy nejen dohnaly muže, ale dokonce je předběhly. Mimo nejstarší věkovou kategorii, kde muži s maturitou mají nad stejně starými a stejně vzdělanými ženami převahu, ve všech ostatních věkových kategoriích převažují ženy. Poměrně vysoká je jejich převaha především ve věku 25-54 let, kde ve všech desetiletých věkových skupinách podíly žen s maturitou převyšují podíly mužů s maturitou o více než deset procentních bodů.

Graf 6: Bodový rozdíl podílů středoškoláků s maturitou ve věkových skupinách mužů a žen v roce 2005

Jak již bylo řečeno, v případě vysokoškoláků celkově ženy nad muži nepřevažují, avšak postupně je silně dohánějí. Jestliže ve věkové kategorii 65 let a více bylo zastoupení vysokoškoláků vyšší v souboru mužů o 9,1 %bodů v porovnání se souborem žen (muži: 13,7 % s vysokou školou, ženy 3,8 % s vysokou školou), s nižším věkem tento bodový rozdíl postupně klesá až na 3,2 %bodů ve věkové kategorii 35-44 roků a ve věkové kategorii 25-34 let je stav již prakticky vyrovnaný (0,8 %bodů, a to dokonce ve prospěch žen). Vývoj tedy nasvědčuje tomu, že pokud jde o vysokoškolské vzdělání, ženy úspěšně útočí na pozice mužů. Svědčí pro to i skutečnost, že ve věkové kategorii 15-24 let je převaha žen s vysokou školou nad stejně vzdělanými muži o 1,1 %bodů, a to přitom značná část této věkové kategorie prozatím neukončila své vzdělání a stále ještě studuje.

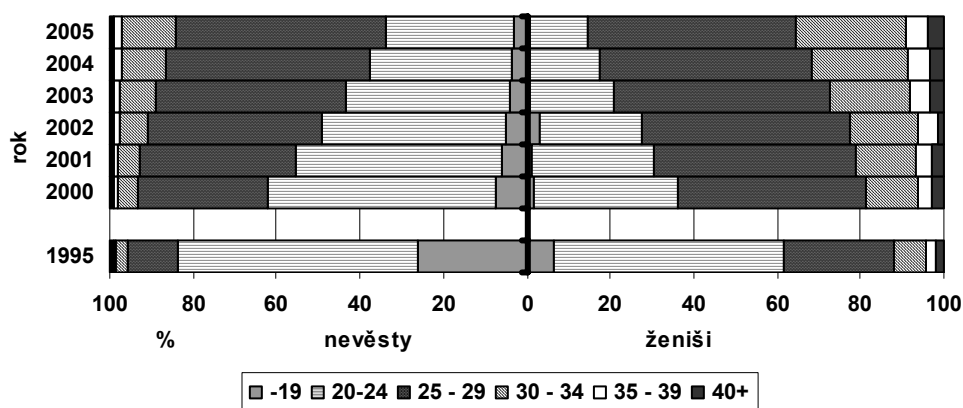
Graf 7: Bodový rozdíl podílů vysokoškoláků ve věkových skupinách mužů a žen v roce 2005

Lidé vstupují do manželství ve vyšším věku, než tomu bylo dříve

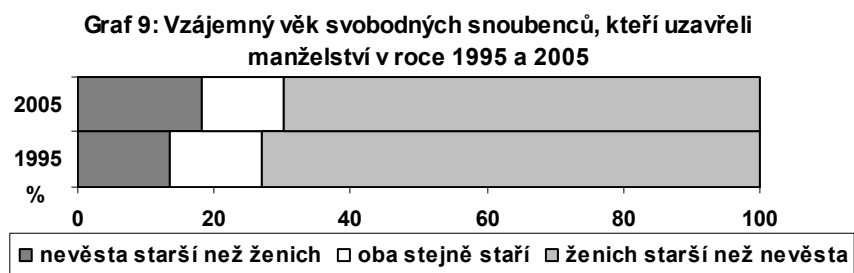
Zvyšuje se věk nevěst i věk ženichů při jejich prvním sňatku. Za posledních deset se zásadně změnila věková struktura těchto snoubenců. Došlo k posunu o celou jednu věkovou kategorii výše. Až do roku 2002 se nejčastěji ženy poprvé vdávaly ve věku 20-24 let, od roku 2003 se nejčastěji vdávají až když jim je 25-29 let. Přitom současně neustále posilovala i věková skupina 30-34 let, od roku 1995 do roku 2005 se její zastoupení zvýšilo o 10,4 %bodů. U ženichů byl tento proces obdobný, jen ke změně nejsilnější věkové skupiny z kategorie 20-24 let do kategorie 25-29 let došlo dříve, již v roce 2000.

Graf 8: Věk nevěst a ženichů při prvním sňatku

V posledních letech došlo mezi páry svobodných snoubenců vstupujících do manželství k posílení podílu párů, kdy nevěsta je starší než ženich

Nejčastěji se berou partneři, kde nevěsta je mladší než ženich: v roce 2005 bylo takových párů mezi svobodnými snoubenci vstupujícími do manželství 69,9 %. Párů, kde oba, ženich i nevěsta, byli stejně staří, bylo 12,0 % a párů, kde nevěsta byla starší než ženich, bylo 18,1 %. V porovnání se situací před deseti lety, tedy s rokem 1995, došlo k posílení podílu párů, kde nevěsta je starší (o 4,7 %bodů) a současně k poklesu podílu párů, kde je nevěsta mladší než ženich (o 3,2 %bodů) i podílu párů stejně starých (o 1,5 %bodů).

Mimo nejmladší věkovou skupinu ženichů (do 19 let) si ve všech věkových kategoriích bral v roce 2005 ženich nejčastěji nevěstu mladší, než byl on sám a s věkem se jejich podíl průběžně zvyšoval. Přitom úměrně s tím se naopak snižoval podíl ženichů s nevěstou stejného věku. Starší nevěstu si nejčastěji berou nejmladší ženiši, ve věku 15-19 let, v roce 2005 jich v této věkové skupině bylo 62,0 % a tento podíl s věkem ženichů klesá.

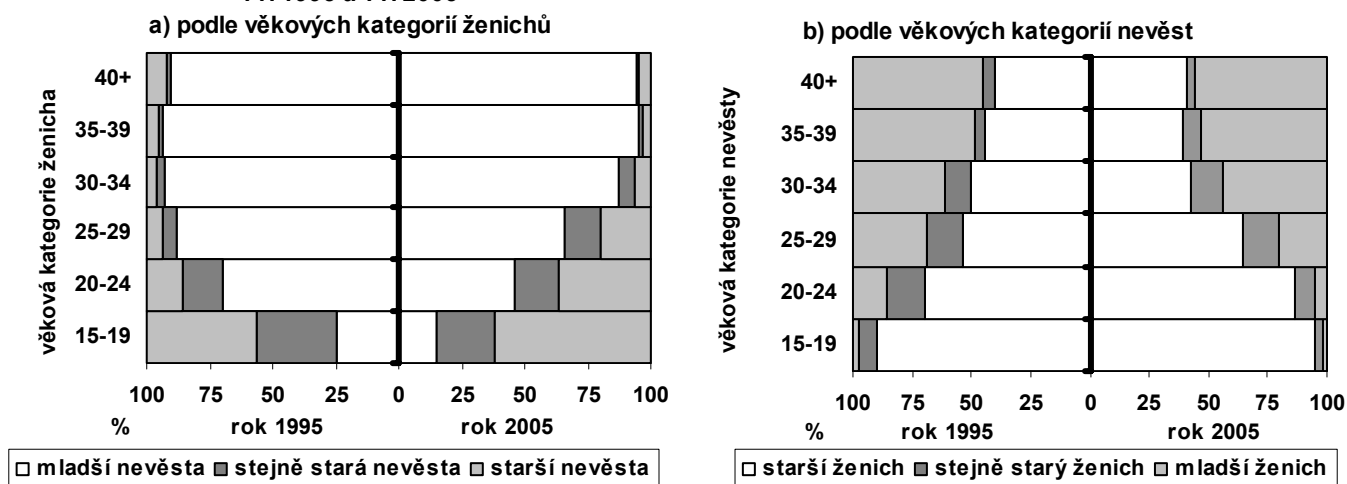
Svobodné snoubenky, které si v roce 2005 braly také svobodného ženicha, si nejčastěji - bez ohledu na věk - braly ženicha staršího než jsou ony samy. Avšak s věkem nevěsty se podíl těch, jejichž ženich byl starší než ony samy, snižoval. Současně s tím se až do věku 35 let zvyšoval podíl nevěst, které si braly stejně starého ženicha. Z genderového hlediska je pak zajímavá skutečnost, že od věku 25 let výrazně narůstá podíl nevěst, které si vzaly mladšího ženicha než jsou ony samy a od 35 let tvořila tato skupina snoubenek většinu. Tedy starší nevěsty, zejména ve věku nad třicet let, mívají častěji staršího ženicha než nevěsty mladší.

Podrobnější analýza věkových skupin svobodných snoubenců podle věku jejich partnerů naznačuje při komparaci s rokem 1995 zvrát v jejich sňatkovém chování. Nejen že došlo k posunu věkové hranice, kdy mladí lidé vstupují do manželství, ale ukazuje se, že se klasický model, kdy nevěsta je mladší než ženich, za posledních pět let oslabil. Týká se to zejména mladších věkových skupin. Tabulka i k ní připojený graf přináší komplexní a názornou informaci o vzájemném věku svobodných snoubenců a umožňují komparaci s rokem 1995.

Tabulka 2: Vzájemný věk svobodných snoubenců v letech 1995 a 2005

Věk ženicha	1995			2005			Rozdíl 2005-1995 (procentní body)		
	nevěsta			nevěsta			nevěsta		
	stejně stará	starší	mladší	stejně stará	starší	mladší	stejně stará	starší	mladší
15-19	31,4	43,7	24,9	23,0	62,0	15,0	-8,4	18,3	-9,9
20-24	16,2	14,3	69,5	17,5	36,8	45,7	1,3	22,5	-23,8
25-29	6,1	6,0	87,9	14,4	19,6	66,0	8,3	13,6	-21,9
30-34	2,9	4,0	93,1	6,1	6,7	87,2	3,2	2,8	-5,9
35-39	1,1	4,9	93,9	2,0	3,0	95,0	0,8	-1,9	1,1
40+	1,8	8,1	90,1	0,7	4,5	94,7	-1,1	-3,6	4,7
Věk nevěsty	1995			2005			Rozdíl 2005-1995 (procentní body)		
	ženich			ženich			ženich		
	stejně starý	starší	mladší	stejně starý	starší	mladší	stejně starý	starší	mladší
15-19	8,2	89,5	2,4	4,1	94,5	1,4	-4,1	5,1	-1,0
20-24	16,0	69,8	14,2	8,0	86,6	5,4	-8,0	16,8	-8,8
25-29	14,8	53,6	31,6	14,8	64,6	20,6	0,0	11,1	-11,1
30-34	10,6	50,2	39,1	13,6	42,7	43,7	3,0	-7,6	4,6
35-39	4,0	44,4	51,7	7,3	39,5	53,2	3,3	-4,9	1,5
40+	4,6	40,4	55,0	3,4	40,5	56,0	-1,1	0,2	1,0

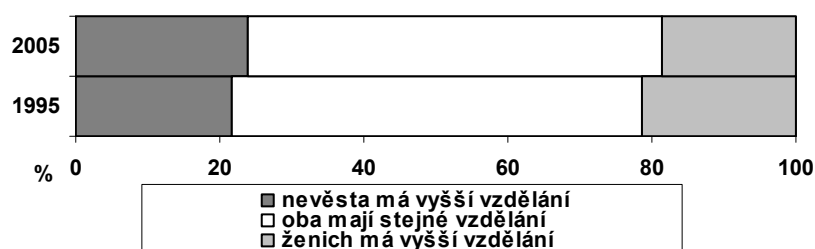
**Graf 10: Vzájemný věk svobodných snoubenců
v r. 1995 a v r. 2005**

Většinou se berou lidé se stejnou úrovní vzdělání

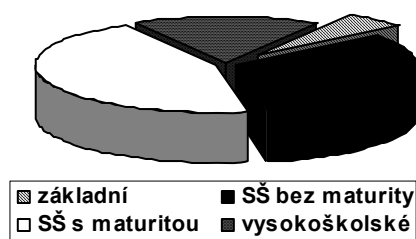
V roce 2005 bylo mezi všemi sezdanými páry² 57,5 % párů, kde oba – ženich i nevěsta – měli stejné vzdělání, 23,9 % těch, kde měla nevěsta vyšší vzdělání než ženich a 18,6 %, kde vyšší vzdělání měl ženich. I zde došlo za poslední desetiletí k posunu ve sňatkovém chování z hlediska volby partnera podle jeho vzdělání. Podíl snoubenců se stejným vzděláním zůstal na shodné úrovni, avšak podíl párů, kde nevěsta je s vyšším vzděláním než má její ženich, vzrostl o 2,3 %bodů a naopak, podíl párů, kde má vyšší vzdělání ženich o 2,7 %bodů poklesl. Zdá se tedy, že se pomalu boří tradiční představa manželství, kdy žena mívá nižší vzdělání než její muž.

Graf 11: Struktura sňatků podle vzájemného vzdělání snoubenců

Pokud jde o nejpočetnější skupinu snoubeneckých párů oddaných v roce 2005, tedy o páry, kde oba snoubenci měli shodnou úroveň vzdělání (29 784 párů), pak nejčastěji tyto páry (44,4 %, to představovalo 13 226 párů) měly střední školu s maturitou, 33,1 % mělo střední školu bez maturity, 16,6 % vysokou školu a 5,9 % maximálně základní školu.

Graf 12: Snoubenci se stejnou úrovní vzdělání ženicha i nevěsty, oddaní v r. 2005

² Údaje o vzdělání snoubenců se týkají všech sezdáných osob v daném roce, ne tedy pouze svobodných snoubenců.

Úplný přehled o vzájemném vzdělání snoubenců z roku 2005 je uveden v následující tabulce.

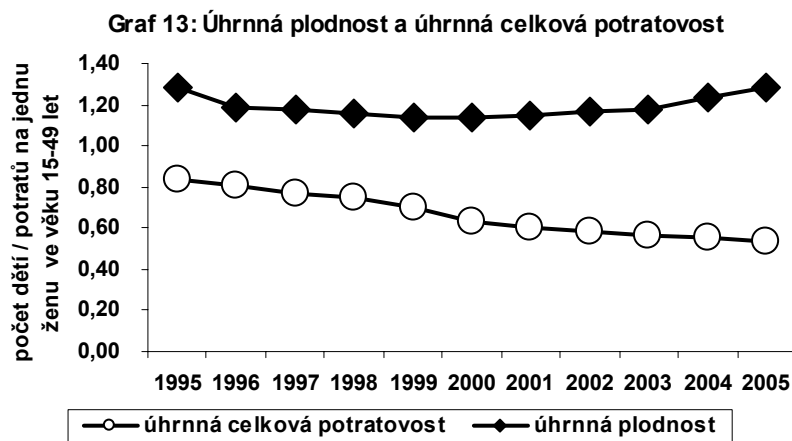
Tabulka 3: Páry sezené v r. 2005, podle vzájemného vzdělání ženichů a nevěst

Vzdělání nevěsty	Vzdělání ženicha			
	nižší	stejně	vyšší	celkem
základní	x	1762	2623	4385
SŠ bez maturity	769	9848	3067	13684
SŠ s maturitou	7732	13226	3955	24913
vysokoškolské	3899	4948	x	8847
celkem	12400	29784	9645	51829
Vzdělání ženicha	Vzdělání nevěsty			
	nižší	stejně	vyšší	celkem
základní	x	1762	1416	3178
SŠ bez maturity	1762	9848	7964	19574
SŠ s maturitou	3394	13226	3020	19640
vysokoškolské	4489	4948	x	9437
celkem	9645	29784	12400	51829
Struktura podle vzdělání nevěsty (v %)				
Vzdělání nevěsty	Vzdělání ženicha			
	nižší	stejně	vyšší	celkem
základní	0,0	5,9	27,2	8,5
SŠ bez maturity	6,2	33,1	31,8	26,4
SŠ s maturitou	62,4	44,4	41,0	48,1
vysokoškolské	31,4	16,6	0,0	17,1
celkem	100,0	100,0	100,0	100,0
Struktura podle vzdělání ženicha (v %)				
Vzdělání ženicha	Vzdělání nevěsty			
	nižší	stejně	vyšší	celkem
základní	0,0	5,9	11,4	6,1
SŠ bez maturity	18,3	33,1	64,2	37,8
SŠ s maturitou	35,2	44,4	24,4	37,9
vysokoškolské	46,5	16,6	0,0	18,2
celkem	100,0	100,0	100,0	100,0
Struktura podle vzdělání ženicha (v %)				
Vzdělání nevěsty	Vzdělání ženicha			
	nižší	stejně	vyšší	celkem
základní	0,0	40,2	59,8	100,0
SŠ bez maturity	5,6	72,0	22,4	100,0
SŠ s maturitou	31,0	53,1	15,9	100,0
vysokoškolské	44,1	55,9	0,0	100,0
celkem	23,9	57,5	18,6	100,0
Struktura podle vzdělání nevěsty (v %)				
Vzdělání ženicha	Vzdělání nevěsty			
	nižší	stejně	vyšší	celkem
základní	0,0	55,4	44,6	100,0
SŠ bez maturity	9,0	50,3	40,7	100,0
SŠ s maturitou	17,3	67,3	15,4	100,0
vysokoškolské	47,6	52,4	0,0	100,0
celkem	18,6	57,5	23,9	100,0

Rodí se málo dětí přesto, že klesá potratovost

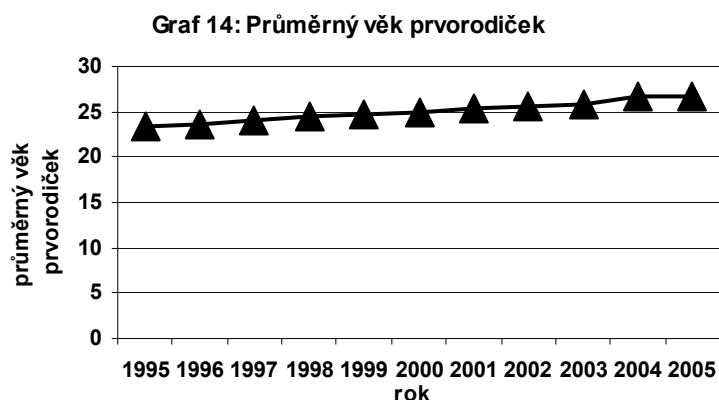
Nepříznivý vývoj porodnosti v České republice, která je na nízké úrovni, se od roku 2002 zastavil a dokonce se porodnost mírně zvýšila, takže úhrnná plodnost naměřená v roce 2005 (1,28) se opět dostala na úroveň roku 1995. Tato míra je však stále příliš nízká na to, aby zvrátila nepříznivý trend, kterým je pozvolné ubývání obyvatelstva za současného zhoršování jeho věkové skladby, kdy populace stárne.

Přitom za posledních deset let klesla úhrnná celková potratovost z 0,84 v roce 1995 na 0,53 v roce 2005. Tento trend lze přičíst z největší části všeobecnému rozšíření moderních způsobů účinné antikoncepce.

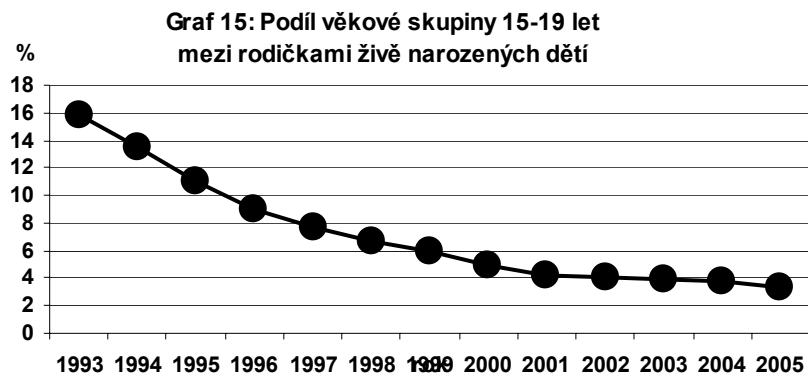
Stoupá věk prvorodiček, vzdělání matek se zvyšuje a rodí se více nemanželských dětí

Za posledních deset let se zvýšil průměrný věk matek při narození prvního dítěte o 3,3 roku. V roce 1995 ženy v České republice přivedly na svět své první dítě když jim v průměru bylo 23,3 let, v roce 2004 a i v roce 2005 to bylo v průměru 26,6 let.

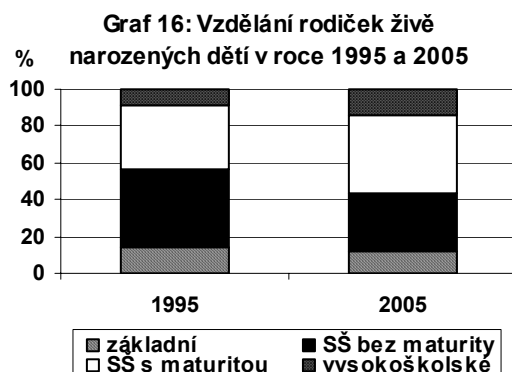

Změnu v natalitním chování české populace dokumentují i probíhající přesuny ve věkové struktuře rodiček. Jestliže až do roku 1998 byla mezi nimi nejsilněji zastoupena věková skupina 20-24 let, od roku 1999 se stává nejsilněji zastoupenou věkovou skupinou rodiček skupina 25-29 let. Tento proces, tj. ubývání podílu věkové skupiny 20-24 let a naopak posilování věkové skupiny 25-29 let, probíhá plynule od devadesátých let 20. století. Změny jsou tak zásadní, že od 2003 dokonce věkovou skupinu 20-24 let „předběhla“ skupina rodiček ve věku 30-34 let, která se tak výší svého podílu dostala hned za nejsilněji zastoupenou skupinu 25-29 let. A dokonce se průběžně zvyšuje i podíl ještě starších rodiček, ve věku 35-39 let. Jestliže v roce 1993 bylo takto starých rodiček 3,5 %, v roce 2005 jich bylo již více než dvakrát tolik, tj. 7,5 %.

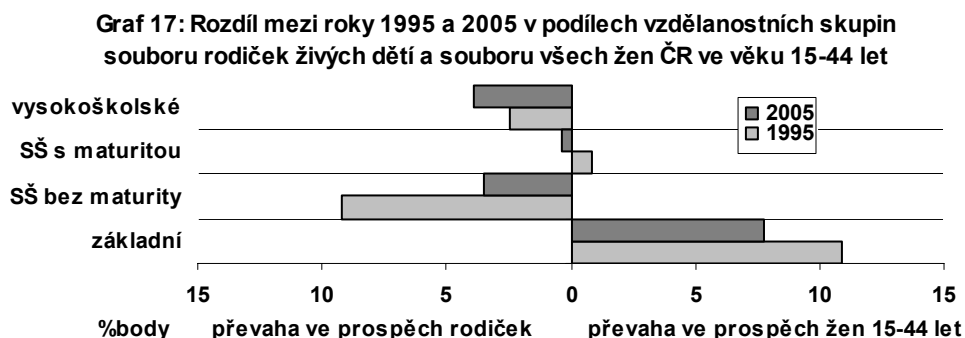
Jako velice příznivý jev lze hodnotit skutečnost, že v souladu s výše popsáním vývojem věkové skladby českých rodiček průběžně klesá podíl těch nejmladších, ve věku 15-19 let. Jestliže v roce 1993 tvořila tato skupina mezi rodičkami celých 15,8 %, v roce 2005 to bylo pouze 3,4 %, tedy o celých 12,3 %bodů méně. Tento trend má jistě své pozitivní dopady psychologické, sociální a i zdravotní.

Příznivě se také projevuje zvyšující se úroveň vzdělání. Jestliže mezi rodičkami živě narozených dětí mělo v roce 1995 vysokou školu 8,9 %, v roce 2005 bylo s tímto vzděláním 14,2 % rodiček, to je o 5,3 %bodů více. Maturitu mělo v roce 1995 34,5 % těchto rodiček, v roce 2005 již 42,3 %, to je více o 7,8 %bodů. Znamená to, že alespoň maturitu mělo v roce 1995 43,3 % žen, které živě porodily dítě, v roce 2005 jich alespoň maturitu měla již více než polovina, 56,5 %. Zvyšující se úroveň vzdělání žen bezesporu pozitivně ovlivňuje i jejich kvalifikaci při plnění mateřských funkcí, při výchově dětí.

Přitom při porovnání struktury vzdělání všech žen ve věku 15-44 let se vzdělanostní strukturou rodiček živých dětí lze říci, že podíly v případě žen se středním vzděláním (ať s maturitou nebo bez maturity) a podíly vysokoškolaček jsou v souboru rodiček vyšší než je tomu v souboru všech žen uvedené věkové skupiny. Pouze v případě žen se základním vzděláním je tomu opačně: tam jsou podíly v souboru rodiček nižší. Lze tedy usuzovat, že vzdělanější ženy rodí častěji než ženy méně vzdělané. A porovnáme-li tyto dva soubory se situací před deseti lety, tedy s rokem 1995, je patrná i tendence zvyšujících se rozdílů s růstem vzdělání ve prospěch souboru rodiček.

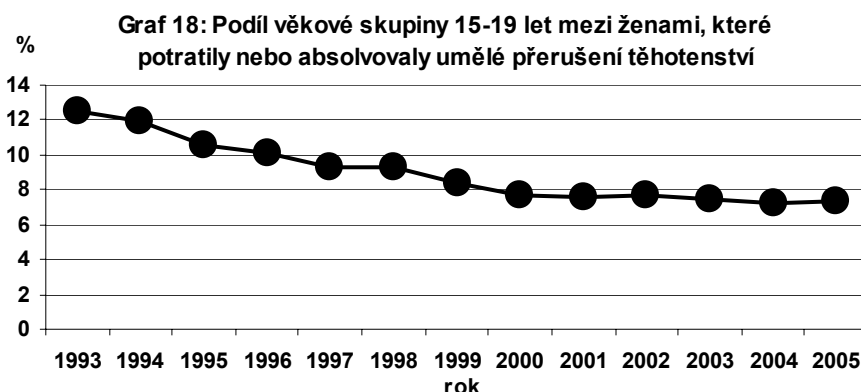
Novým trendem, který zejména v posledních letech silně akceleroje, je zvyšující se podíl nemanželských dětí. Tento trend nastoupil již koncem minulého století. Jestliže v roce 1993 mezi tehdy živě narozenými dětmi v České republice bylo 12,7 % nemanželských, v roce 2005 jich byla již téměř třetina, tvořily mezi živě narozenými dětmi 31,7 %.

Počet potratů klesá a zvyšuje se věk žen, které potratí nebo absolvují interrupci

Ačkoli se v České republice rodí méně dětí než dříve, počet potratů permanentně klesá. V roce 1993 samovolně potratilo nebo podstoupilo umělé přerušení těhotenství celkem 85 445 žen, v roce 2005 jich bylo o 45 422 méně. Tento trend je především způsoben všeobecným rozšířením moderních a účinných způsobů antikoncepce.

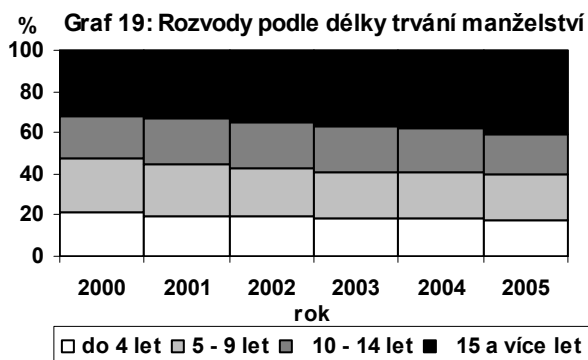
V souladu s uvedenými změnami ve věkové struktuře českých rodiček došlo i k obdobným změnám ve struktuře věku žen, které samovolně potratily nebo podstoupily umělé potrat. I v tomto případě byla v devadesátých letech nejpočetnější věková skupiny 20-24 let, a to až do roku 1998, kdy se na stejnou úroveň dostala i vyšší věková skupina, 25-29 let. Ta se pak od roku 2000 stala nejpočetnější. A od roku 2002 dokonce i věková kategorie 30-34 let odsunula kategorii 20-24 let až na třetí místo. V roce 2005 byl její odstup od nejsilněji zastoupené věkové kategorie již velice těsný. Lze tedy říci, že se od devadesátých let permanentně zvyšuje věk žen, které potratily nebo podstoupily umělé přerušení těhotenství.

Změny ve věkové struktuře žen, které potratily nebo absolvovaly potrat, mají obdobně pozitivní důsledky, jako tomu je v případě rodiček: podíl dívek ve věku 15-19 let se snížil. V roce 1993 tvořila tato nejmladší věková skupina 12,5 %, v roce 2005 byl její podíl 7,4 %.

Rozvodovost je stále na vysoké úrovni, častěji se rozvádějí i starší manželé

V České republice se po celé poslední desetiletí pohybuje počet rozvodů kolem 30 000. V roce 2005 bylo rozvedeno celkem 31 288 manželství. V posledních pěti letech se však stále častěji rozvádějí manželé ve vyšším věku, roste podíl rozvedených manželství, uzavřených před patnácti a více lety. Jestliže v roce 2000 tvořil podíl těchto manželství 31,6 %, v roce 2005 jich bylo již 41,0 %, tedy o 9,4 %bodů více.

Tak, jak se v průběhu let měnily funkce rodiny, jsou i dnešní důvody pro její rozpad jiné, než tomu bývalo kdysi. V současné době již nehrají tak závažnou roli na příklad majetkové poměry, ani vztahy v širší rodině. Podstatná je většinou úroveň vzájemných vztahů a citů obou partnerů. V moderní době mají v manželství výraznou a hlavní roli především psychologické faktory, které však bohužel již ze své podstaty bývají velice křehkým, a tedy komplikovaným a lehce zranitelným „poutem“. Lidé kladou v manželství důraz především na vzájemné porozumění a soulad povah. Proto nejčastější příčinou rozvodu v České republice bývá udávána rozdílnost povah, a to jak v případě, kdy příčina k rozvodu byla zjištěna na straně ženy, kde v roce 2005 představuje celou polovinu mezi příčinami rozvodů, stejně jako v případě, kdy příčina byla na straně muže (52,1%). Mizivý podíl mezi příčinami rozvodů zapříčiněných ženami tvoří alkoholismus. Ten je typicky „mužskou“ příčinou, kde v roce r. 2005 tvořil 4,3 %. Nízký podíl mezi zjištěnými příčinami rozvodu je i v případě nezájmu o rodinu. Ten tvořil v roce 2005 mezi rozvody zapříčiněnými ženami zhruba jedno procento, mezi rozvody zapříčiněnými muži byl podíl třikrát vyšší. Nevěra byla v roce 2005 příčinou u 5,9 % rozvodů, kde příčina byla zjištěna na straně muže, a u 3,7 % rozvodů zapříčiněných ženami.